

TA'LIMDA MUSIQA O'QITISHNING AHAMIYATI

E'zozxon Qobilova

Qo'qon Universiteti Ta'lim kafedrasida professori v/b.

MAQOLA HAQIDA

Qabul qilindi: 24-sentabr 2024-yil

Tasdiqlandi: 26-sentabr 2024-yil

Jurnal soni: 12

Maqola raqami: 22

DOI:

<https://doi.org/10.54613/ku.v12i.999>

KALIT SO'ZLAR / КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА /

KEYWORDS

Musiqa, musiqa o'qituvchisi, ovoz sozlash, musiqa madaniyati, chapak chalish, pedagogik mavqe, qo'l harakati bilan imitatsiya qilish, ta'lim, tarbiya.

ANNOTATSIYA / АННОТАЦИЯ / ANNOTATION

Ushbu maqola umumiy o'rta ta'lim maktablarida musiqa fani haqida bo'lib unda maktablarda musiqa darslarining nechog'lik muhim va o'quvchilarga musiqa darsini o'tilishining maqsadi to'g'risida yozilgan. Maktab o'quvchilariga musiqaning ta'siri va foydasi hamda musiqa o'qituvchilariga tavsiyalar keltirilgan.

Musiqa fani shu ma'noda foydaliki, kimning fe'l-atvori muvozanatini yo'qotgan bo'lsa, uni tartibga keltiradi.

Abu Nasr Al Farobiy.

Kirish. Musiqa fani o'quvchilarga musiqiy bilimlarning butun majmuasini berish, eng samarali yo'llarini, usullarini, tashkil etish shakllarini o'rganish va ishlab chiqish bilan axamiyatli deb bilaman. Musiqa darsi bolalarni tarbiyalash usullari, shuningdek, musiqa san'atining turli sohalarida ijodiy ko'nikmalar, tajriba va amaliy ko'nikmalarni shakllantirish va rivojlantirishni o'z ichiga oladi. Musiqa darslari bola shaxsni musiqiy tarbiyalash jarayoni bo'lib, uning predmeti musiqa ta'limi va tarbiyasini tashkil etishning barcha shakllari, usullari, vositalari va boshqa moddiy va nomoddiy atributlari yig'indisi sifatida qaralishi kerak hamda bolalarni milliy musiqa san'atiga muhabbat ruxida tarbiyalash, tayyorlash va shakllantirishning yagona kompleksi.

Musiqa madaniy hayotimizda keng o'rin tutgan, inson shaxsiyatini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadigan san'at turidir. Bolalarni kamolot sari yetaklashda tarbiyaning ko'plab omillari qatori musiqa tarbiyasi alohida o'rin tutadi. Musiqa tarbiyasi nafosat tarbiyasining asosiy va murakkab qirralaridan biri bo'lib, insonni atrofdagi go'zal narsalarni to'g'ri idrok etishga va qadrlashga o'rgatadi. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida musiqa fanini o'qitishning asosiy maqsadi o'quvchilarda musiqa madaniyatini shakllantirish ularni zamon talabiga javob bera oladigan barkamol inson qilib voyaga yetkazishdir. Maktabda musiqa darslarini o'qitishning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- o'quvchilarning musiqa san'atiga bo'lgan qiziqishi va mehrmuhabbatini oshirish;
- musiqiy faoliyatlar jarayonida o'quvchilarni musiqiy qobiliyatlarini musiqiy uquvi, ovozi, diqqat-e'tibori va ijodkorlik his-tuyg'ularini o'stirish;
- musiqiy asarlarning badiiy g'oyaviy mazmuni vositasida axloqiy estetik ruhda tarbiyalash;
- musiqa darslarida o'quvchilarni kasb-hunarga yo'naltirish, mehnatga muhabbat, vatanga muhabbat, kattalarga hurmat tuyg'ularini shakllantirish.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI

Musiqiy ta'lim bolalarda eshitish idrokini rivojlantiradi. Ular musiqa asboblari, kuy, ritm va garmoniyalarni taniy olishni o'rganadilar. Bu ularga eshitish qobiliyatini, musiqa quloqlarini va musiqani idrok etishni rivojlantirishga yordam beradi, bu keyinchalik boshqa tillar, matematika va boshqa fanlarni o'rganish uchun foydali bo'lishi mumkin. Bolalarni mustaqil hayotga dunyoqarashi keng, faol fuqarolar etib tarbiyalash pedagoglar oldida turgan katta vazifa deb bilaman. Oilada ma'naviy - axloqiy tarbiya bu bolalarga ma'naviy va axloqiy qadriyatlarini o'rgatish va rivojlantirish jarayonidir. Bu bolalarda halollik, hurmat, mas'uliyat, hamdardlik kabi ijodiy qadriyatlarini yoshligidan sindirish va izchil modellashtirish va mustahkamlash orqali bu qadriyatlarini mustahkamlashni o'z ichiga oladi. Musiqa o'qituvchisi avvalo

bolalarni sevishi, pedagogika, psixologiya, bolalar fiziologiyasi, musiqa o'qitish metodikasi hamda o'z musiqiy kasbiy fanlarini puxta o'zlashtirgan bo'lishi kerak. Musiqa o'qituvchisi o'z kasbiga va bolalarga mehr qo'ygan, yuksak madaniyatli, keng dunyoqarashga ega bo'lgan, zamon bilan hamnafas inson bo'lishi lozim. Donishmand xalqimiz azaldan kuy va qo'shiqni bola qalbiga tez yo'l topa olishi, uning ruhiyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi, yaxshi xulq va odob, mehr oqibat, sabr-toqat, kattalarga hurmat fazilatlarini musiqa orqali tarkib topishini azaldan anglab yetgan. Bola musiqa bilan ona allasi orqali tanishib, musiqadan umrbod ozuqa oladi. Chunki bola hali yurishni, so'zlashni bilmay turib, musiqani eshitib, turli qo'l harakatlari bilan musiqaga munosabatini bildiradi. Shuning uchun azaldan har bir oilada musiqa cholg'u asboblardan dutor, doira, rubob saqlash urf-odat bo'lib qolgan. Musiqa ta'limi - pedagoglar boshlang'ich yoki o'rta maktab musiqa o'qituvchisi kasbiy faoliyatga tayyorgarlik ko'radigan amaliyot sohasidir. Musiqa ta'limi, shuningdek, olimlar musiqani o'rgatish va o'rganish usullari bo'yicha aniq tadqiqotlar olib boradigan tadqiqot sohasidir.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Musiqani o'z ichiga olgan ta'lim o'quvchilarning imkoniyatlarini yuqori darajada oshiradi. Musiqa o'quvchilarning faolligini oshiradi va imkoniyatlarni beradi. Musiqa va qo'shiq darslari individual rivojlanishga yordam beradi. Musiqiy rivojlanish umumiy rivojlanishga o'zgarmas ta'sir ko'rsatadi: hissiyotlar bevosita shakllanadi, fikrlash yaxshilanadi, san'at va hayotda go'zallikka sezgirlik hamda muhabbat rivojlanadi. Musiqa ruhiyat va hissiyotni rivojlantiradi. Musiqaga hissiy sezgirlik eng muhim musiqiy qobiliyatlardan biridir. Musiqadan ozuqa olish uchun esa, inson sof qalb egasi, yuksak ma'naviyatli, go'zallikni his eta oladigan inson bo'lishi kerak. Har qanday jamiyatning kelajagi yoshlar ekan, kelajagi buyuk davlatning barpo etilishi, ularni qanday tarbiya olishiga bog'liq. O'qituvchi musiqa nazariyasini egallashi bilan birga, bolalarni sevishi, pedagogik amaliyotni ham o'tgan bo'lishi kerak. Chunki maktab hayotidagi pedagogik jarayon juda xilma-xildir. O'qituvchi darslarda o'quvchilarga bo'lgan talabchanlikni bolalarga hurmat, ziyraklik, pedagogik mavqe, obro'sini saqlagan holda yondoshishni namoyon etish bilan muvofiqlashtirgan holda olib borishi lozim. Musiqa madaniyati darslarining yutug'i va natijalari nafaqat o'qituvchining tayyorgarligiga, balki o'quvchilarning tayyorgarliklariga ham bog'liq bo'ladi. Bolalarda musiqaga mehr va havas uyg'otish, maktab o'quvchilarining musiqiy saviasini oshirish uchun ashula va musiqa sohasida olib boriladigan sinfdan tashqari ishlarni har tomonlama kuchaytirish lozim. Musiqa madaniyati darsining har bir faoliyat turida shaqildoqlar, uchburchaklar, metallofon, doirachalar kabi turli bolalar musiqa asboblari chalish, kuy va qo'shiqlarga mos raqs elementlarini bajarish, musiqa asboblari chalishni qo'l harakati bilan imitatsiya qilish, chapak chalish va dirijorlik qilish kabi elementardan keng foydalanish darslarni yanada qiziqarli va jozibali bo'lishini ta'minlaydi. Musiqa darsi boshqa darslardan

o'zining badiiyligi, qiziqarliligi, va bolalarga ko'proq ijodiy zavq, emotsional tuyg'ular va obrazli kechinmalar uyg'otishi bilan ajralib turadi. Bolani musiqa orqali tarbiyalash - bu mavzu hech qachon o'z kuchini yo'qotmaydi. Bu o'rinda ba'zi maslahatlar ishlab chiqildi va bu o'qituvchilarga bolalar bilan ishlashida yordam beradi

1. Bolalar bilan birga buyuk musiqa san'atining keng va go'zal olamiga kiring.

2. Bolalarning darsni natijali va mazmunli olib borishni istasangiz bolalarni tushunishga harakat qiling.

3. Musiqa darsi orqali bolalarga musiqani sevishni va tushunishni yaxshilikka, go'zallikka intilishini o'rgating

4. Bayram tadbirlarida ishtirok etish orqali bolalarda estetik tarbiyani, didni shakllantiring va bu his-tuyg'ularini tarbiyalaydi.

Ta'limda musiqa o'qitishning ahamiyati shundaki, bolalarning musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirish, musiqa asoslarini shakllantirish, musiqiy madaniyatni, o'zbek xalq mumtoz musiqasini o'rganish natijasida Vatanparvarlikni shakllantiradi. Durdona asarlar kichik tinglovchilarning didini tarbiyalashi mumkin. Bolalar ona tili bilan chambarchas bog'liq bo'lgan o'zbek xalq musiqasini, an'analar, urf-odatlar, ma'naviy madaniyatni aynan musiqa darslarida o'rganadilar.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, agar bola bolaligidanoq xalq qo'shiqlarini, kuylarini eshitsa, unda tabiiy ravishda musiqaga muhabbat va qiziqish shakllanadi. Bola uchun mumtozmusiqaning go'zalligini his qilish muhimdir. Musiqa, darsi bolalarda uni idrok

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. Kobilova, Ezozxon Bakirovna. "Classical music and youth education." Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities 12.9 (2022): 126-130.

2. Qobilova, E. "FORMING A SENSE OF INTERNATIONALITY IN STUDENTS THROUGH THE TRADITIONAL MUSIC OF AZERBAIJAN." International Bulletin of Applied Science and Technology 3.10 (2023): 127-132.

3. Азизхонова, М., and Э. Қобилова. "ЁШЛАРНИ МУСИҚИЙ МАДАНИЯТИ ВА МАЪНАВИЯТНИ ШАКЛЛАНТИРИШДА МУСИҚИЙ ТАРБИЯНИНГ АҲАМИЯТИ." Oriental Art and Culture 3.1 (2022): 51-57.

4. Kabilova, E. B. "FORMING A SENSE OF PATRIOTISM IN STUDENTS THROUGH THE LIFE AND WORK OF COMPOSER DONI ZAKIROV." INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE &

etishda tajriba orttirishni, kayfiyat o'zgarishlarini farqlashni, tinglash turli musiqa asboblari ovozi idrok qilishni o'rgatadi.

Musiqa o'qituvchilari darsdan bo'sh paytlarda bolalar uchun vaqti-vaqti bilan musiqa tinglasni muntazam mashg'ulotga aylantirishga harakat qilishi kerak. Bolalar bilan kontsert zallari va spektakllarga tashrif buyurish musiqiy did va bilimlarni kengaytirishga yordam beradi.

Chunki musiqaning sehrli tovushlari musiqiy qobiliyatlarni rivojlantirishi va quvonch baxsh etadi. Londondagi ta'lim instituti xodimlari tomonidan olib borilgan tadqiqot shuni tasdiqladiki, musiqani o'rganish va har qanday cholg'u asbobini chalish aql darajasini oshiradi va umuman, insonning umumiy farovonligini yaxshilaydi. Musiqa darsini bolalarga kuchli ta'sir qiladi, y'ani xotirani yaxshilaydi, chidamlilikni oshiradi, kayfiyatni ko'taradi, depressiyani kamaytiradi, charchoqning oldini oladi, og'riq reaksiyasini yaxshilaydi va samaraliroq mashq qilishga yordam beradi. U suhbatlarni qo'zg'atdi, harakatlarni qo'zg'atdi va ovozsizlarga ovoz berdi. Musiqa jamiyatga doimiy ta'sir ko'rsatadigan qudratga ega. Bundan tashqari, musiqa ko'pincha ruhiy salomatlik uchun terapevtik vosita sifatida ishlatiladi.

Musiqa bolalarda o'ziga bo'lgan ishonchni oshiradi, o'zini namoyon qiladi va ijodkorlikni rivojlantiradi. Musiqa chalish yoshlarning o'ziga bo'lgan hurmatini oshirishi hamda odamlarda va o'ziga ishonchni rivojlantirish. Musiqa jamoaviy va hamkorlikka yordam beradi.

INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429 12.10 (2023): 68-74.

5. Qobilova, E. "FORMING A SENSE OF INTERNATIONALITY IN STUDENTS THROUGH THE TRADITIONAL MUSIC OF AZERBAIJAN." International Bulletin of Applied Science and Technology 3.10 (2023): 127-132.

6. QOBILOVA, E'ZOZXON. "Forming A Sense Of Love For The Profession By Teaching Labor Songs To 4th Class Students In Music Culture Lessons." Journal of Positive School Psychology 7.2 (2023).

7. E. Qobilova Bo'lajak musiqa o'qituvchilarida metodik kompetentlikni rivojlantirish. Qo'qon DPI. Ilmiy xabarlar 2024 3-son 722-bet

8. E'zozxon Qobilova THE EDUCATIONAL SIGNIFICANCE OF COOPERATION BETWEEN SCHOOL AND FAMILY IN SHAPING MUSICAL CULTURE AMONG YOUTH. International Journal of Pedagogics. (ISSN - 2771-2281) VOLUME 04 ISSUE 10 PAGES: 162-166